

прагнуть добра, справедливості, правди, виявляють інтерес до всіх духовних цінностей. Не уникають вони відповідальності, пред'являють високі вимоги до себе, самокритичні; не люблять, коли до них ставляться із захопленням, обговорюють їхню винятковість, талановитість

Художня обдарованість – виявляється у високих досягненнях молодших школярів у художній діяльності, музиці, танцях, живописі, скульптурі, сценічній діяльності. Дитина виявляє великий інтерес до візуальної інформації; в деталях запам'ятовує побачене; проводить чимало часу за малюванням та ліпленням; усвідомлено будує композиції картин чи малюнків; роботи оригінальні.

Висновки. Отже, художню обдарованість потрібно розвивати з раннього віку. Впізнати її дуже легко, оскільки дитина легко сприймає на слух та відтворює музичні ритми, вдало komponує кольори, швидко розвивається.

Література

1. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? / Барко В., Тютюнников А. – К. : Новий світ, 2001. – 126 с.
2. Кульчицька О.І. Соціальне середовище у розвитку обдарованості // Обдарована дитина. – 2004. – № 8. – С. 2-9.
3. Обдаровані діти: виявлення, навчання, розвиток. URL: <https://familytimes.com.ua/dity-i-shkola/obdarovani-dity> Дата звернення: 31. 03. 2020 р.
4. Савчин М. Вікова психологія : навч. посіб. / Савчин М., Василенко Д. – Дрогобич : Коло, 2000. – 367
5. Щорс В.В. Як не помилитися у виявленні ранньої обдарованості дитини / В.В. Щорс // Обдарована дитина. – 2007. – №3. – С.53-62.

Т. Коваль,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА МУЗИЧНИХ ПІСЕННО-ОБРЯДОВИХ ТРАДИЦІЯХ ПОДІЛЛЯ

Постановка проблеми. Завдання національного відродження, гуманізації освіти, орієнтації її на духовні цінності висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителів предметів художнього циклу. Пріоритетні напрями удосконалення педагогічної освіти передбачають упровадження культурологічних підходів, досягнення естетичної спрямованості викладання дисциплін, розширення музичного досвіду студентів. Сприяти духовному

відродженню нації, нарощуванню культурного потенціалу суспільства зможе лише той учитель, який сам має високий рівень особистої культури, розвинені орієнтири естетичної оцінки, глибокі знання з музичного мистецтва.

Головна мета педагогіки, яка визначена в Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI ст.") - це виховання всебічно розвиненої особистості. Також у програмі підкреслено "... невіддільності освіти від національного ґрунту". Відтак актуальною стає проблема підготовки музично-педагогічних кадрів на основі національної художньої культури [4].

Аналіз попередніх досліджень. Наголошуючи на важливості формування почуття національного в людині, К.Д. Ушинський писав: "Звертаючись до народності, виховання завжди знайде відповідь і допомогу в живому і сильному почутті людини, яке впливає багато сильніше за переконання, сприйняття тільки розумом або за звичку вкорінену страхом переконань. У лиходія в якого погасли всі благородні людські почуття, може ще дошукатися іскра любові до батьківщини: поля батьківщини, її мова, її перекази із життя ніколи не втрачають незбагненої влади над серцем людини" [6, ст. 250].

Не стояли осторонь розвитку національної самосвідомості і такі видатні педагоги як В.О. Сухомлинський, С. Русова, Б. Грінченко, Т. Лубенець. Вони вважали, що пріоритетним напрямком розвитку сучасної педагогічної історії і практики має стати утвердження і розвиток національної системи виховання як провідного чинника культурно-національного відродження. Формування національного типу особистості забезпечує духовну єдність поколінь, створення виховного ідеалу, гармонійної і всебічно розвиненої людини - українця з багатогранними знаннями, глибокою національною самосвідомістю, високими інтелектуально-творчими, духовними і естетичними якостями, патріотичними почуттями та працьовитістю.

Метою статті є висвітлення аспектів формування національної самосвідомості майбутніх учителів на матеріалах пісенно-обрядових традицій Поділля.

Виклад основного матеріалу. Формування національної самосвідомості у майбутніх учителів початкових класів передбачає: виховання любові до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури, патріотизму), що сприяє утвердженню національної гідності, залучення студентів до практичних справ розбудови державності, формування почуття гідності і гордості за свою Батьківщину.

У розвитку національної свідомості майбутніх учителів початкових класів О. Вишневський виділяє щонайменше три етапи, які накладають на цю свідомість помітний відбиток, збагачують її зміст: етнічне самоусвідомлення, національно-політичне самоусвідомлення, громадсько-державне самоусвідомлення [2].

В наш, час за умов відродження національної культури, проблема формування національної самосвідомості набуває надзвичайного значення. Тому кожен викладач педагогічних вузів має глибоко оволодівати теорією, методологією та методикою виховання у студентів, майбутніх учителів початкових класів, національної самосвідомості, систематично та цілеспрямовано виробляти у студентів свідоме ставлення до матеріальних та духовних цінностей рідного народу, музично-етнографічних традицій рідного краю, уміння творчо використовувати кращі здобутки культури цивілізованих держав. Учитель, який має сформовану національну самосвідомість, глибоко усвідомлює самого себе, свої знання, ідеали та переконання, погляди, свій статус і роль у соціальному етнічно-культурному середовищі.

Процес демократизації та національного відродження викликали значні зміни в житті українського народу, оновлення усіх сфер його діяльності, поглиблюючи тим самим комплекс вимог до культурологічної та професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, до передумови успішного забезпечення процесів навчання і виховання підростаючого покоління.

Духовні потреби сучасної людини знаходять вияв у поступовому зростанні її інтересу до фольклорної спадщини, яка нині відкривається новими гранями, а також у зверненні до неї як невичерпної духовної скарбниці, котра живила багато поколінь наших предків, але останніми десятиліттями була майже забута.

Серед основних засад фахової музичної підготовки студентів свого суттєвого значення набуває оволодіння обрядовою спадщиною українського народу. Використання пісенно-обрядових жанрів забезпечуватиме успішне втілення в життя української національної ідеї, сприятиме формуванню національної свідомості студентів, допоможе їм засвоїти загальнолюдські цінності. Через відчуття багатств звукової палітри мистецтва свого народу виховуються особистісні риси майбутнього педагога (чутливість і розум, емоційність і інтелект), що, в свою чергу, вдосконалює його фаховий рівень. Він є вираженням внутрішньої сутності української культури, її унікальної самобутності, а його елементи передають своєрідність досвіду попередніх і сучасних поколінь у межах однієї соціально-етнічної спільності.

Особливу увагу слід приділяти вихованню молоді на традиціях того регіону, де вони проживають, що дасть можливість глибше пізнати красу і велич культури наших предків.

Співочий народ Поділля привертав увагу багатьох збирачів народної творчості. З його художніх скарбниць робили фольклорні записи польські поети "української школи" С. Гощинський, Т. Падура, П. Семенський. Народні пісні та інші жанри фольклору збирали А. Димінський, П. Чубинський, С. Руданський, М. Коцюбинський. Народні мелодії записували П. Ніщинський, М. Лисенко, М. Леонтович. Життєвість і силу народнопісенних традицій на Вінниччині стверджують численні записи фольклорних творів, зроблених у різних місцевостях області сучасними збирачами: Г.Т. Танцюрою, М.А. Руденко, Н.А. Присяжнюк. Велика кількість мелодій з однієї місцевості дає можливість виразно відчувати творчий рух, творчі зв'язки та взаємовпливи в українській пісенній творчості, служить цінним матеріалом не тільки для практики різних творчих і музичних колективів, а й для теоретичного осмислення локальних особливостей народнопісенної мелодики.

Залучення молоді до фольклорно-пошукової роботи дасть можливість відшукати нові зразки фольклорної спадщини тієї місцевості, де вони проживають.

Велику зацікавленість та не абиякий інтерес викликають обряд "Весілля", записаний Г. Танцюрою в селі Зятківцях, що на Вінниччині, обряди "Калита", "Свято на Івана Купала", "Заклики весни", колядування та щедрування. Важливо, що за основу береться пісенний матеріал саме Поділля. Наприклад, колядка "Йшли молодці до церквиці", щедрівка "Щедрий будь, пан-господар", купальські пісні: "Де ти, Купайло, ночувало", "Ой на горі вогонь горить", "Ой під мостом риба з хвостом".

Широкий спектр застосування мають сюжетні подільські пісні: "Я в середу родилася", "Як була я кумою", "Била жінка мужика", де за допомогою жестів і пантоміми ілюструється дія.

З особливою проникливістю, почуттям виконуються пісні про кохання і важку жіночу долю: "Багач, мамцю, багач, мамцю", "Горішина, черемшина", "Під білою березою" та багато інших.

Також відомі подільські танці, які за своєю структурою дуже легкі й цікаві, тому не потребують спеціальної хореографічної підготовки. Це "Полька Тетяна", "Сокілецька верхівка", вальси "Берізка", сюжетні танці "Журавель", "Метелик", які використовуються у різноманітних обрядах.

У процесі багаторазового відтворення у "живому" виконанні народні пісні вдосконалюються, видозмінюються, тобто стають продуктом колективної

творчості. У зв'язку з цим часто виникають різні місцеві варіанти одних і тих же творів, які внаслідок тривалого художнього шліфування сягають високого художнього рівня і є зразком мистецтва, що існує віками і зберігає силу емоційного впливу. Пісенно-обрядовий фольклор є цінним джерелом пізнання історії кожного народу.

Висновки. Вплив народно-пісенної спадщини на інтелектуальний та емоційний стан людської свідомості відкриває широкі можливості для формування у майбутніх учителів початкових класів відчуття цінностей навколишнього світу та особистісного ставлення до них. Тобто, за допомогою народної музики можливе відродження і розвиток національної культури, формування національної самосвідомості, забезпечення функціонування культурних традицій у сучасній цивілізаційній культурі, збереження етнічної специфіки регіонів, успадкування музичних традицій свого регіону, естетичне виховання національно орієнтованої студентської молоді, якій належить передати пісенне джерело свого народу наступним поколінням, що сприятиме всебічному розвитку і залученню їх до духовних і культурних цінностей народу.

Література

1. Аліксійчук О.С. Морально-естетичне виховання молодших школярів засобами української народної музики: Автореферат дис. канд. лед. наук. -К., 2002.
2. Вишневецький О. Сучасне українське виховання (Педагогічні нариси). - Львів, 1996.
3. Дзвінка Р.І. Естетичне виховання студентів пед. засобами українського музичного фольклору: Автореферат дис. канд. пед. наук. - К., 1995.
4. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ ст."). - К, 1994.
5. Дей І. Сторінки з історії української фольклористики. -К.: "Наукова думка", 1925.
6. Ушинський К. Д. Рідне слово / К. Д. Ушинський // Васюк О. В. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О. Васюк, І. В. Сопівник. – К., 2010. – С. 256-263.

**Ю. Кондрат,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І. Барановська**

ЗОБРАЖУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – важливий період життя, коли творчість, коли бажання пізнавати та творити є природним способом буття дитини. Цей віковий період відрізняється здатністю дивуватися і пізнавати, досліджувати, експериментувати. Психологами встановлено, що у